

Den menneskelige faktor

Av Jan Nyberg

Det finnes en gammel indiansk myte om hvorfor trær og planter har menneskelige egenskaper. Myten skal opprinnelig stamme fra irokeser-indianerne, og er blitt gjenfortalt i ulike varianter verden over, men sier mye om hvorfor menneskets fascinasjon for trær er så stor:

Før jorden ble skapt, var det et land over himmelen. Her bodde ulike skapninger, menn og kvinner med menneskelige egenskaper, men likevel ikke helt menneskelige, sammen med himmelfolket. Disse skapningene formerte seg så fort at verden over himmelen snart ble overbefolket. De begynte å krangle seg i mellom og med himmelfolket. Himmelfolket dro da av gårde til Den Store og spurte: Kan du gjøre noe for å gjenopprette freden i dette himmellandet?

Den Store stakk så et hull i himmelen og blåste så sterkt gjennom hullet at en sky av tåke la seg under hullet. Han ba deretter solen om å skinne gjennom hullet. Da solens stråler falt på tåken, ble den omskapt til vann og formet seg til et stort hav.

Deretter ropte Den Store på månen og ba ham skinne gjennom hullet. Da han skinte gjennom hullet, formet det seg et tykt skumlag på havet. Litt etter litt trakk skummet seg sammen og ble til en solid masse som formet jorden, med hav rundt seg på alle kanter.

Den Store hadde nå et sted å sende skapningene. Men da han så hvor øde jorden var, bestemte han seg først for å forvandle noen av skapningene til trær og dyr, og sende dem til alle jordens kanter.

Dermed bestemte Den Store seg for å forvandle mesteparten av skapningen til planter og dyr, og så – med et voldsomt pust – spredte han dem over hele jorden. Derfor har alle levende vesener på jorden noen menneskelige egenskaper, fordi alle av dem beholdt noen egenskaper fra den gangen de bodde i himmelen. Hos dyr er det lettere å se disse karakteristikkene, men ser en godt etter, kan en også se det på planter og trær. Noen har blader skapt som den menneskelige hånd, eller som et øye eller et øre. Noen har hår som ser ut som menneskehår. Noen har blomster som ansikt eller føtter. Alle av dem, enten tydelig eller godt gjemt, har en egenskap som viser at de er etterkommere av dem som steg ned fra himmelen, akkurat som menneskene. I de fleste kulturer har trær en spesiell plass. I den kristne historien om syndefallet nevnes to trær i Edens hage; livsens tre og treet til kunnskap om godt og vondt. Det var det siste treet Gud forbød menneskene å spise av, for da ville de dø. I Bibelen er treet også mye brukt som symbol på mennesket. Fruktbare trær med røtter ved rennende vann er ofte symbol på mennesker som formidler sanne livsverdier, mens tørre trær er symbol på mennesker som

har mistet Guds-kontakten og ikke gir liv til sine omgivelser. I jødisk esoterisk religion er det læren om Kabbalah, eller livets tre, som skjuler oppskriften på livet selv. En slik kunnskap kan selvfølgelig gi stor makt, og det var derfor Gud satte en engel til å vokte veien til livets tre for å beskytte det mot menneskene.

Kanskje akkurat derfor, har menneskene gjennom alle tider hatt et spesielt forhold til - og draging mot - trær. I mange kulturer betraktes spesielle trær som hellige, og blir tillagt både menneskelige og overmenneskelige egenskaper. Mytene om disse trærnes egenskaper, eller påvirkning på menneskene, er blitt overført gjennom folkelegender fra generasjoner til generasjoner. I noen land ofres det fortsatt til hellige trær, som på sin side angivelig skal kunne velsigne menneskene med ulike former for mirakler om de ellers skikker seg vel.

Mange mennesker – også i dag – har gjerne et tre de har et spesielt forhold til, enten de bor i byer eller på landet. Kanskje er det fordi trærne ofte overlever de fleste mennesker, og representerer både fortid og fremtid, og dermed knytter mennesket an både til historien og det som peker forbi livet på jorden; eller et håp, om en vil.

Da Den Norske Nobelkomiteen i 2004 valgte å gi Nobels Fredspris til kenyanske Wangaari Maathai, var det også et håndslag til håpet om en fredelig og bærekraftig fremtid. Maathai stiftet i 1977 The Green Belt Movement, som har som mål å gjenreise skogene i Afrika, og gjennom det få en slutt på fattigdommen avskogingen fører til. Hvor mange millioner trær som er plantet siden den gang, som konkrete manifestasjoner på håp for fred og fruktbarhet, er det knapt noen som vet.

Hvis en ønsker det, er det heller ikke vanskelig å legge symbolske tolkninger inn i Terje Bergesens fotografier fra mange kontinenter. Som den observante betrakter vil se, er det mange likhetspunkter mellom trær enten de vokser i Norge eller på andre kontinenter, på samme måte som det kanskje heller ikke er så stor forskjell på mennesker enten de lever i Norge eller Afrika. Det er også et politisk statement som minner oss om et globalt fellesskap som vi har godt av å bli minnet på. Kanskje burde vi oftere gå til trærne for å bli vise og å bli minnet om at vi alle kommer fra et sted og en gang skal videre til et annet.

JAN NYBERG

Kulturredaktør, Bergens Tidende